

Methods of Precedent Phenomena Studying by Students-philologists

Методика вивчення прецедентних феноменів студентами-філологами

Христич Ніна,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри іноземної філології,
перекладу та методики навчання

Khrystych Nina,

Ph.D. in Pedagogy, Associate
Professor of the Department of
Foreign Philology, Translation and
Teaching Methods

forkaf@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-6839-8946>

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»
вул. Сухомлинського, 30,
м. Переяслав, Київська обл.,
Україна, 08401

Pereiaslav-Khmelnytsky
Hryhorii Skovoroda State
Pedagogical University
30, Sukhomlynskyi Str.,
Pereiaslav, Kyiv Reg.,
Ukraine, 08401

Abstract

The article presents the theoretical analysis of precedent phenomena study by students-philologists. The linguocognitive indicators of the formation of the use of precedent phenomena in monologic speech are described. It is argued that knowledge of precedent phenomena is an indicator of belonging to a certain age and culture, while ignoring them indicates an inadequate level of communicative competence and incomplete involvement in the cultural community. Precedent phenomena have become reference for the society and set an algorithm for the perception of linguistic picture of the world. Precedence is one of the ways of storage and transfer of knowledge in English texts. The author offers some types of exercises that contribute to the formation of students' lexical skills: the exercises for the development of socio-cultural knowledge; for training the speech segmentation mechanism as well as the mechanism of long-term and short-term memory and the mechanism of developing the skills of finding the necessary information. While studying the precedent phenomena one should consider three aspects: methodical, cognitive and practical. The methodical aspect is based on the idea that learning the precedent phenomena successfully comes through involving in speaking. When learners use the precedent phenomena, their motivation for language will be increased, and this will allow them to learn not only the language but also the culture of the language community. The author regards the precedent phenomena as a form of universal cognitive space; these are international precedent phenomena that are woven into the linguistic fund of various linguistic-cultural communities in one way or

another. The author concludes that the development of linguistic cognitive mechanisms of students' speech in the process of mastering the precedent phenomena of English will be effective if the teacher takes into account the level of basic knowledge in the selection of tasks and texts; the level of students' phonetic, lexical and grammatical skills; the level of formation of linguocognitive mechanisms of students' speech; the presence of speech motivations; focusing on the development of students' apriori knowledge; developing the mechanisms of short-term and long-term memory and teaching the different lexical layers.

Key words: *precedent phenomenon, socio-cultural competence, lexical skills, associative component, anticipation, foreign language teaching methods.*

Актуальність теми дослідження. У період глобалізації сучасного світу зростає число універсальних прецедентних феноменів, знання яких є обов'язковою умовою отримання повноцінних фонових знань, що сприяють ефективному діалогу культур в процесі міжкультурної комунікації. Оскільки комунікація є процесом комунікант повинен уміти застосовувати прецедентні феномени у типових ситуаціях. Комунікативна компетентність означає вміння використовувати мову відповідно до даного соціального контексту.

Постановка проблеми. У процесі спілкування мова використовується для виконання певної комунікативної функції залежно від цілей мовця – повідомити, заперечити, переконати, обіцяти, запрошувати, сперечатися, вітати тощо. Саме в ці моменти мовець використовує прецедентні феномени. Однак ці функції виконуються в соціальному контексті – співрозмовник обирає шлях вираження своєї думки чи бажання, не лише керуючись своїм наміром та емоціями, але й орієнтуючись на того, з ким розмовляє, і на відносини, які на даний час існують з цією людиною. Для досягнення успіху у спілкуванні кожен мовець завжди повинен брати до уваги весь набір соціальних ознак співрозмовника, у тому числі прецедентні феномени, оскільки невідповідність вибору лексики може призвести до емоційно-психологічного напруження та припинення процесу спілкування.

Аналіз останніх досліджень. В Україні прецедентні феномени є об'єктами лінгвістичних досліджень учених А. Буднік (Буднік, 2010), І. Грабовенко (Грабовенко, 2011) та ін. Проблему прецедентних феноменів активно розглядають зарубіжні учені-мовознавці Ю. Караулов (Караулов, 1987), Ван Дейк (Т. А. Van Dijk, 2006), А. Вержбицька (Wierzbicka, 1997) та ін. З часу введення Ю. Карауловим у 1987 році терміна «прецедентний текст» функціонування прецедентних феноменів стало предметом лінгвістичних розвідок у різних типах дискурсу.

Мета статті: запропонувати методи, прийоми та вправи з вивчення прецедентних феноменів на заняттях з англійської мови на філологічних факультетах вищих навчальних закладів; розкрити методичний, когнітивний та практичний аспекти навчання прецедентних феноменів.

Матеріал і методи досліджень. Вивчення прецедентних феноменів здійснювалося контекстуальним та компонентним методами, що дозволило виявити їх лінгвокогнітивні характеристики.

Результати та їх обговорення. Прецедентні феномени є складниками концептуальної системи, позначення та зміст яких добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти, вагомі й використовувані в когнітивному й комунікативному плані. Вони актуалізують фонові знання мовця, вводять в оперативну пам'ять культурологічні надбання та стереотипи мислення. Звернення до прецедентних феноменів передбачає володіння когнітивною інформацією.

Прецедентні феномени, як правило, присутні у мовній свідомості носіїв англійської мови, вживаються ними у відповідних мовленнєвих ситуаціях автоматично. Специфіка їх використання у мовленні значною мірою відображає культуру спілкування як в англомовному середовищі, так і в будь-якій іншій спільноті. Саме тому необхідно ознайомити студентів з мовним поняттям «прецедентні феномени» для того, щоб розвивати й удосконалювати навички практичного використання цих мовних одиниць у різних стилях мови, усього синонімічного багатства мови, її різноманітних виразних засобів.

Найчастіше прецедентні феномени використовуються в монологічному мовленні. Лінгвокогнітивні показники сформованості вміння використовувати прецедентні феномени у монологічному мовленні є спеціальні вміння, які ми наводимо в порядку наростання труднощів:

- уміння з'єднувати прецедентні феномени з іншими інформаційними схемами, не порушуючи певної логічної схеми;
- уміння досить повно висловлюватись відповідно до процитованого прецедентного феномена;
- уміння відносно правильно, згідно з принципом комунікативної достатності, оформити своє думку засобами англійської мови;
- уміння раціонально використовувати прецедентні феномени, не порушуючи тактики успішного спілкування;
- здійснювати перенесення прецедентних феноменів на нову ситуацію;
- уміння залучати для викладу прецедентних феноменів суміжних тем, розширюючи і поглиблюючи її, комбінуючи і варіюючи матеріал за формою та за змістом.

З метою успішного використання прецедентних феноменів в типових ситуаціях основних сфер спілкування, студенти повинні володіти такими навичками:

- комбінувати прецедентні феномени згідно з комунікативним наміром і на основі логічної схеми;
- розуміти зміст прецедентного феномена з його використанням у системі зв'язного монологічного мовлення: а) близько до тексту, б) своїми словами, в) зі скороченням, г) з розширенням;

- зв'язно висловлюватись на основі комбінування декількох джерел інформації, наприклад, матеріалів різних текстів: а) з опорою на прецедентний феномен, б) без опори на прецедентний феномен;
- аргументувати причину вживання прецедентних феноменів;
- робити повідомлення з використанням прецедентних феноменів, комбінуючи матеріал декількох джерел інформації;
- звернутися до лексичного перифразу у випадку незнання слова співрозмовником.

Оптимальний рівень комунікативної компетенції уживання прецедентних феноменів передбачає наявність у комунікантів уміння найбільш адекватно організувати мовленнєвий процес, що обумовлюється їх когнітивним рівнем обізнаності. Нормальним є такий стан, коли мовна особистість прагне не до повноти відображення дійсності, а до такого набору засобів спілкування, який за певних умов комунікативної взаємодії забезпечить бажане розуміння та ефективне засвоєння змісту повідомлення адресатом.

Перш за все, слід зазначити, що вивчення прецедентних феноменів не є окремою ціллю навчання. Цей пласт лексики вивчається у системі формування лексичних навичок студентів, але велике значення при цьому має соціокультурний чинник. Тому ми пропонуємо комплексні вправи, що сприяють розвитку лексичних навичок студентів.

1. *Вправи для поглиблення соціокультурних знань* включають такі завдання: прослухати та розпізнати прецедентні феномени серед інших слів у тексті; визначити на слух форму слова; його граматичну категорію на основі формальних ознак або контексту; визначити асоціативний компонент; визначити слова, які можуть утворювати словосполучення з даною лексичною одиницею. Завдання до вправи: згрупувати лексику у дві групи: антропоніми та топоніми; розкрити їх значення.

Вправа: **«Prince William has been made Duke of Cambridge, and his wife the Duchess of Cambridge, Buckingham Palace has said. The prince has also taken the titles Earl of Strathearn and Baron Carrickfergus, linking him to Scotland and Northern Ireland. He has been given the titles by the Queen to mark his marriage. Catherine also becomes her royal highness. Giving new titles to a member of the Royal Family on their wedding day is a long-standing tradition. When Prince Andrew married, he became the Duke of York».**

2. *Вправи для тренування механізму сегментування мовленнєвого потоку* передбачають виконання таких завдань: зробити генералізацію чи конкретизацію тексту; виділити субстантивні, вербальні чи ад'єктивні сполучення слів; утворити аналогічні словосполучення, виявити наявність чи відсутність логічних зв'язків; переструктурувати речення; закінчити фразу або речення; визначити комунікативний тип речення.

Текст: *«The bride, Catherine Kate Middleton is the eldest of three children of Michael and Carole Middleton of Bucklebury Manor at Pease Hill, Berkshire. The Dean of Westminster, , presided at the service; the Archbishop of*

Canterbury, Rowan Williams, conducted the marriage; Richard Chartres, the Bishop of London, preached the sermon; and a reading was given by the bride's brother, James. William's best man was his brother, Prince Harry, while the bride's sister, Pippa, was maid of honour. After the ceremony, the couple made the traditional appearance on the balcony of Buckingham Palace».

3. *Вправи для тренування механізму короткотривалої пам'яті:* прослухати слова (словосполучення, фрази) та відтворити їх по порядку; з'єднати в одну фразу; визначити, що пропущено; запам'ятати їх і назвати ті, що відносяться до певної теми; повторити фрази за диктором; доповнити їх однаковими за змістом; прослухати оголошення і заповнити пропуски у графічному варіанті того ж оголошення; прослухати та відтворити діалог. Наприклад, Big John – a new soldier. Darby and Joan – the couple of old people who love each other for a long time. December and May – an old man and a young wife. Jack and Jill – a boy and a girl. John Tomson's man – a man who is dependent on his wife. Miss Molly – a sensitive girl. Rockefeller – a rich man. Tommy Atkins – an English soldier. Yankee – an American.

4. *Вправи для тренування механізму довготривалої пам'яті.* Найоптимальнішою вправою, на нашу думку, є написання переказів після одного прослуховування. Орієнтований текст: «Prince William was educated at four schools in the United Kingdom and obtained a degree from the University of St Andrews. He spent parts of a gap year in Chile, Belize, Tanzania, and Kenya, where he has lived and holidayed several times. Prince William has also taken Kiswahili studies at universities in Kenya and Tanzania. He also completed training as an officer (eventually being commissioned as a lieutenant in the Blues and Royals Regiment), and a pilot (earning his wings by completing pilot training at Royal Air Force College Cranwell) in the British military».

5. *Вправи для тренування механізму антиципації* включають такі завдання: спираючись на зміст прослуханої фрази, здогадатися про національність. Наприклад, *Ink-face, Ape, Crow, Darky, Eight Ball, Gable, Jigaboo, Mammy, Night Fighter, Porch Monkey, Quashie, Sooty, Tar Baby* (афроамериканець); *Slant, Ping-Pong, Chink, Chinaman, Cunt-eyed* (китаєць); *Spaghetti-bender, Cushin, Macaronni, Wop, Spaghetti Flinger, Spaghetti-nigger* (італієць); *Froggy, Franchute*, (француз); *Half-breed, Zebra, Blaxican, Mexi Jew, Gorilla, Alligator Bait* (мулат); *Adolf, Kraut, Germs, Heinz, Jew Killer* (німець); *Cholo, Ponch*, (іспанець); *Drunken, West Brit* (ірландець); *Big Nose, Goldie, Money Lender*, (єврей); *Forest Nigger, Apple, Red Indian* (індіанець).

6. *Вправи для визначення рівня апріорних знань:* прослухати слова, визначити до якого пласту лексики вони належать (напр., антропоніми, ергоніми, етніоніми тощо) або назвати тематичну групу (одяг, їжа, грошова система); personal names (John, Kate); names (Middleton, Archer, Baker); generic names, names of political and public entities (Mc, O', Princess, Earl); nicknames and aliases (Yankee, Spiderman, Superman); kryptons, anthroponomy literary works, folk heroes, myths; allusion names (Rockefeller, Titania, Nemesis); ethnonyms (Englishman, Briton, Celtic); technonyms (Mr, Ms, Miss, Sir, Dr); the names of fairy-tales' characters (Slippery Fox, Teddy Bear, Santa, Snowy, Spot).

7. *Вправи на розвиток умінь пошуку необхідної інформації.* Наприклад, у тексті мова йде про найпопулярніший музичний рок-гурт 20 століття, «The Beatles» («Бітлз»). Студенти повинні між собою поділитися інформацією, якою володіють про цей гурт. Вони можуть назвати його учасників: Джон Леннон, Пол Маккартні Джордж Гаррісон і Рінго Старр.

Висновки та перспективи. Розвиток лінгвокогнітивних механізмів мовлення студентів у процесі засвоєння прецедентних феноменів англійської мови буде ефективним, якщо викладач під час добору вправ урахуватиме: рівень опорних знань і навичок студентів; рівень сформованості лінгвокогнітивних механізмів мовлення студентів; причини мовленнєвих *мотивацій*; поетапне формування навичок та вмінь мовлення; орієнтуватиметься на розвиток фонових знань студентів; урахуватиме особливості їхньої пам'яті; комбінувати лексичні пласти лексики. При вивченні прецедентних феноменів у курсі підготовки англійського філолога слід брати до уваги три аспекти: методичний, когнітивний та практичний.

Методичний аспект полягає у виявленні прецедентних феноменів, доречність їх вживання і взаємозалежність у системі мови; вивчення прецедентних феноменів у діахронічному та синхронічному аспектах; ознайомлення студентів з прецедентними феноменами як сукупністю слів, що складають організовану і цілісну систему; уміння вчитися (працювати зі словниками, підручниками, хрестоматіями та додатковою літературою, із залученням Інтернет-джерел тощо).

Когнітивний аспект, перш за все, ставить пізнавальну мету дослідження прецедентних феноменів, а саме: походження, розвиток і вживання прецедентних феноменів. Ця мета досягається шляхом освіти студентів засобами іноземної мови, що в свою чергу передбачає усвідомлення студентами суті мовних явищ, іншої системи понять, через яку може сприйматися дійсність; розуміння особливостей свого мислення; залучення до діалогу культур; оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країни, мова якої вивчається.

Практичний аспект передбачає розвиток та удосконалення навичок практичного використання прецедентних феноменів. Практична мета є провідною. Вона передбачає оволодіння студентами вміннями лексичного аналізу тексту, що містять прецедентні феномени; використання різноманітних лексикографічних джерел (етимологічних, енциклопедичних, філологічних словників тощо).

Перспективи подальших розвідок полягають у дослідженні умов, за яких можливий ефективний розвиток лінгвокогнітивних механізмів засвоєння студентами прецедентних феноменів у курсі вивчення англійської мови.

Література

Грабовенко І. С. 2011. Прецедентні феномени як засіб піар-впливу у мас-медійному політичному дискурсі. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського*. Т. 24. С. 237–243.

Буднік А. О. 2010. Формування дискурсних умінь студентів філологічних спеціальностей засобами національно-прецедентних текстів: дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. 258 с.

Караулов Ю. Н. 1986. Роль прецедентного текста в структуре и функционировании языковой личности. *Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы : Доклады на VI конгрессе МАПРЯЛ*. М. С. 105–123.

Van Dijk Teun A. 2006. Discourse and Manipulation. *Discourse and Society*. London : SAGE Publications. P. 359–383.

Wierzbicka A. 1997. Understanding Cultures Through Their Key Words. N.Y., Oxford : Oxford University Press. 328 p.

References

Grabovenko I. S. (2011). Precedentni phenomeny jak zasib piar-vplyvu u mass-mediinomu politychnomu dyskursi. [Precedent phenomena as a means of PR-influence in mass-media political discourse]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnogo universytetu im. V. I. Vernadskoho*. T. 24. S. 237–243. [in Ukrainian].

Budnik A. O. (2010). Formyvanya discoursnyh umin studentiv philolohichnyh spetsialnostei zasobamy natsionalno-pretseidentnyh tekstiv [The formation of discourse skills of students of philological specialties by means of national precedent texts] : candidate's thesis: 13.00.02. Odес. nats. un-t im. I. I. Mechnikova. O., 258 s. [in Ukrainian].

Karaulov Ya. N. (1986). Роль прецедентного текста в структуре и функционировании языковой личности. [The role of precedent text in the structure and functioning of a linguistic personality]. *Nauchnye traditsii i novye napravleniya v prepodavanii rysskogo yazyka I literatury: Doklady na VI kongresse MAPRAL*. М., S. 105–123. [in Russian].

Van Dijk Teun A. (2006). Discourse and Manipulation. *Discourse and Society*. London : SAGE Publications, 2006. P. 359–383. [in English].

Wierzbicka A. (1997). Understanding Cultures Through Their Key Words. N.Y., Oxford : Oxford University Press, 1997. 328 p. [in English].

Анотація

У статті представлено теоретичний аналіз вивчення прецедентних феноменів студентами-філологами; описано лінгвокогнітивні показники сформованості вміння вживання прецедентних феноменів у монологічному мовленні. Висловлюється думка, що знання прецедентних феноменів є показником належності до даної епохи та культури, тоді як їх ігнорування ними свідчить про неналежний рівень комунікативної компетенції. Автор доходить висновку, що розвиток лінгвокогнітивних механізмів мовлення студентів у процесі засвоєння прецедентних феноменів англійської мови буде ефективним, якщо викладач під час добору завдань та текстів ураховуватиме рівень опорних знань; наявність мовленнєвих мотивацій; розвиватиме механізми короткотривалої й довготривалої пам'яті.

Ключові слова: прецедентний феномен, соціокультурна компетенція, лексична навичка, асоціативний компонент, антиципація, методика навчання іноземних мов.

Христич Н. С. Методика изучения прецедентных феноменов студентами-филологами

В статье представлены теоретический анализ изучения прецедентных феноменов студентами-филологами; описано лингвокогнитивные показатели сформированности умения употребления прецедентных феноменов в монологической речи. Высказывается мнение, что знания прецедентных феноменов является показателем принадлежности к данной эпохе и культуре, тогда как их игнорирование ими свидетельствует о ненадлежащем уровне коммуникативной компетенции. Автор приходит к выводу, что развитие лингвокогнитивных механизмов речи студентов в процессе усвоения прецедентных феноменов английского языка будет эффективным, если преподаватель во время отбора задач и текстов будет учитывать уровень опорных знаний; наличие речевых мотиваций; развивать механизмы кратковременной и долговременной памяти.

Ключевые слова: прецедентный феномен, социокультурная компетенция, лексические навыки, ассоциативный компонент, антиципація, методика обучения иностранным языкам.